Afb. 1.

Afb. 2.

ABRAH DELFOS naar FRANS HALLS.
Verzameling C. HOFSTADE DE GROOT.
Koppen van het eednjaar uit het schilderij II. G. No. 44.

Twée teruggevonden schilderijen door Frans Hals,

DOOR

DR. C. HOFSTEDE DE GROOT.

ET is wel merkwaardig, dat er in de laatste vijftien jaren in Engeland verscheiden omvangrijke familiegroepen door FRANS HALS aan het licht zijn gekomen.

Het begon met het gezin van vier personen, een neger en een poedel, een stuk, dat van omstreeks 1750 af in het bezit is geweest der familie WARDE in Squerries Court bij Westerham, in 1906 op de wintertentoonstelling in de Royal Academy geweldig opzien maakte en kort daarop door bemiddeling van DUVEEN BROTHERS aan OTTO KAHN te Nieuw York werd verkocht (HdG. Nr. 441). Onlangs prijkte het ook op de Nederlandsche tentoonstelling te Parijs.

Twée jaren hierop ontdekte men op het landgoed Malahide in Ierland bij LORD TALBOT een tafereel, bestaande uit de ouders, zeven kinderen en een kindermid, waarop door de National Gallery te Londen beslag werd gelegd (HdG. 431)

In den herfst van 1920 mocht het mij gelukken op een buiten in het Noorden van Engeland een groep van negen personen in een landschap terug te vinden, dat in mijn Beschr. u. Krit. Verzeichnis vermeld wordt onder Nr. 444, als voorkomende in de veiling J. A. BENNET te Leiden, den 10 April 1829, toen het voor f 45.— werd opgehouden (Nr. 57, op doek 1.57⁵ × 1.70 M.).

Ik kwam dit stuk door een merkwaardigen loop der omstandigheden op het spoor.

Eenigen tijd geleden verwierf ik van den heer J. A. FREDERIKS de reeks van vijf met zwart en wit krijt geteekende koppen op grijs papier, waarvan de afbeeldingen deze regels vergezellen.

Hoewel zij uit het laatst der XVIIIe eeuw afkomstig zijn, valt het niet moeilijk te zien, dat zij naar werken van FRANS HALS gevolgd zijn en dat zij het dichtst staan bij het teekenwerk van ABRAM DELFOS (1731—1820), een Leidsch graveur, teekenaar en kunstkooper.

Natuurlijk zocht ik terstond naar de origineelen dezer teekeningen en toen deze onder de bekende werken niet te vinden bleken, bracht de omstandigheid, dat DELFOS te Leiden werkte, mij van den aanvang af op het denkbeeld, dat het bovenvermelde doek uit een Leidsche veiling wel eens het oorspronkelijke stuk zou kunnen geweest zijn.

De vraag bleef evenwel, waar was dit heengekomen, waar bevindt het zich thans?

Bij het nasporen van een verloren gegaan meesterwerk denkt men natuurlijk in de eerste plaats aan Engeland, en toen ik zeer toevallig en zeer ter loops den naam van een Engelschen Lord als eigenaar van eenen grooten, onbekenden HALS hoorde vermelden, ging mijn onderzoek in deze richting. Who is who? verschaft mij den naam van zijn familiogoed. De gids voor Engeland, die na den oorlog de plaats der Baedekers inneemt, bracht mij op de hoogte der ligging hiervan en gaf bovendien nog aan: the castle contains pictures by HOGARTH, JORDAENS and FRANS HALS.

Een bezoek aan de plaats, wier eigenaar vooralsnog liever niet heeft, dat zijn naam in het openbaar wordt vermeld, gaf mij de zekerheid, dat ik het gezochte had gevonden en — groote verrassing, dat het stuk niet vijf doch negen levensgrooten figuren, ten voeten uit, in een landschap bevat. De afmetingen (150 × 165 cM.), die slechts weinig verschillen van die van het in 1829 verkochte stuk maken de identiteit hiermede zoo goed als zeker.

Aangezien er geene afbeelding van het schilderij bestaat en het in den tegenwoordigen tijd moeilijk kan worden gefotografeerd, zal ik trachten het zoo goed mogelijk te beschrijven.

De hoofdpersonen, de ouders, zijn ongeveer zóó geplaatst als op het vergenoegde echtpaar in het Rijksmuseum, waarmede het ook wat tonaliteit der kleuren aangaat vrij veel overeenkomst vertoont, hoewel het in de in hoofdzaak zwarte kleederen, in de gezichten en in het bijwerk (mand met roode appels) aanmerkelijk rijker van kleur is.

ABRAM DELROS naar FRANS HALS.
Verzameling C. HOFSTEDE DE GROOT.
Kop van het jongste kind uit het schilderij Huc, 444.

Afb. 3.

Afb. 4.

ABRAAM DELFTOS naar FRANS HUIS.
Verzameling G. Hooftede de Groot.
Kopjen van de kindermeyd en een knaap uit het schilderij Hoff, 414.

De vrouw (Afb. 2) legt de rechterhand op den knie van haar man, (Afb. 1) die zijn handschoenen in de rechterhand houdt. Met de linker wijst zij naar rechts. Achter de ouders staan de drie oudste kinderen: de dochter, met open-gewerkten rooden mouw tusschen twee zoons, houdt de rechterhand voor de borst.

Deze drie koppen zijn ongeveer in een horizontale lijn gecomponeerd, terwijl zich rechts drie personen bevinden, die loodrecht boven elkaar zijn geplaatst.

Het laagst het jongste kind (Afb. 5) op den grond en glunder lachend achterover kijkend naar haar broertje achter haar. Een oudere zuster, of waarschijnlijker de kindermeid, (Afb. 3) houdt in voorovergebogen houding de uitgestrekte armen gereed, om 't kleine kind op te vangen, als het mocht omduikelen.

In den linker benedenhoek zit nog een jong kind (Afb. 4) in 't donker paars bij een omgevallen mand met schitterend roode appelen, die veel tot den kleurigen indruk van het schilderij bijdragen.

Aan deze zijde staat ook in het terrein het bekende monogram F H (in elkaar).

Het geheel is buitengewoon aantrekkelijk als beeld van een echte oud-hollandsche burgerfamilie, wier geluk de schilder ons op meesterlijke wijze voor oogen tooverd.

De groep draagt den naam van de „familie van JAN DE BRAY”, doch dit is ten eenenmale onmogelijk, aangezien deze eerst na 1625 geboren werd, eerst den 21 Oct. 1668, dus na den dood van FRANS HALS, voor de eerste maal huwde en van geen zijner drie jong gestorven vrouwen volwassen kinderen in 't leven gehad kan hebben tijdens het leven hunner moeders.

Onze groep is blijkens de drachten een vrij vroeg werk van den meester. Ik zoude het uiterlijk omstreeks 1635 tot '40 willen dateeren.

Hierop wijzen de vrij smalle geplooiden pijpkragen van de beide ouders, de snit van snor en kinbaard en de vorm van den hoed bij den vader en het mutsje met afstaande zijkleppen bij de moeder. Komen deze bijzonderheden uiteraard ook voor en na deze jaren voor, vereenigd vindt men ze het meest omtrent dit tijdstip.

Gaarne zoude ik deze dateering ook door details van de wijze van schilderen bevestigen, maar hiertoe mis ik op het oogenblik de noodige gegevens. De duur van mijn bezoek was te kort, om uitvoerige aantekeningen te maken en het vergelijkingsmateriaal was niet bij de hand.

Op hetzelfde buiten als het vorige schilderij bevindt zich een tweede van nog iets grooteren omvang, eene levensgroote fruitverkoopster voorstellend in blauwen rok, grijs lijfje en met een grijze schort. Zij staat links bij een uitstalling van fruit, vooral gele appelen en grijpt met de rechterhand naar haar koopwaar

om deze af te wegen in een schaal, die zij in de linkerhand heeft. Dit doende kijkt zij naar den beschouwer om. Dit schilderij wordt toegewezen aan FRANS HALS voor de vrouw en GHEYSEN voor het fruit. Het stuk hangt zeer hoog en was niet van nabij te zien. Van beneden af bekeken kan de vrouw zeer goed voor het werk van den meester doorgaan. Wie „GHEYSEN” zijn kan, durf ik niet te zeggen. Misschien is er PIETER GIJSELS of GIJSENS mee bedoeld, maar deze Vlaam, die van 1621—90 leefde, kan moeilijk met den Haarlemmer hebben saamgewerkt en zijn uitvoerig-peuterigen stijl herken ik in de breed geschilderde vruchten allerminst.

Thuis gekomen, zag ik dat ook dit schilderij reeds in mijn Beschr. u. krit. Verzeichnis is opgenomen en wel onder Nr. 121c: „Eine Obstfrau, die einige Früchte abwägt. Ferner auf Tischen und in Körben eine Menge Früchte von FRANS HALS und P. GIJSELS. Meisterhaft behandelt.” Doek 60 × 74 cM. Dit laatste moet een vergissing zijn, ontstaan doordat duimen voor centimeters genomen zijn. Zijn met de getallen duimen bedoeld, dan komt men met 1,50 × 1,85 M. ongeveer op de grootte van het door mij geziene stuk.

Het werd in een anonieme veiling te Amsterdam den 6 Aug. 1810 Nr. 41 voor f 50.— aan ROOS verkocht en den 25 Aug. 1817 mede aldaar, als Nr. 33 der veiling E. M. ENGELBERTS voor f 47.— aan den Engelschen kunsthandelaar S. WOODBURN.

Reiterstandbild (WILHELM V. HOLLAND?).
(Dom zu Bamberg.)